

MEDDELANDEN

från Marinarkeologiska Sällskapet

nr 1
årgång 1
1978

I N B J U D A N

Under 1977 har en arbetsgrupp diskuterat förutsättningarna för en ideell förening med syfte att väcka och utveckla intresset för marinarkeologi. Med marinarkeologi skall här förstås ett vidare begrepp omfattande inte bara båt- och skeppstypernas utveckling, utan även kännedom om hamnanläggningar och handelsvägar, utgrävningsteknik över och under vatten, föremål och dess omhändertagande. Självklart även upptecknande av muntlig tradition och till kust och inlandsfarvatten hörande ortsnamnsforskning måste anses ingå i det marinarkeologiska helhetsperspektivet.

Den 13 juni 1977 hölls ett konstituerande möte i Stockholm med ett trettiotal personer från institutioner och sportdykarklubbar. Första årsmötet hölls 26 februari 1978 varvid också sällskapet stadgar antogs. Första paragrafen lyder, "Marinarkeologiska Sällskapet, som är en ideell förening har till syfte: att väcka och utveckla intresset för och förståelsen av marinarkeologi, att bedriva och stödja marinarkeologisk forskning, att vara informativt verksamt samt att bedriva utbildning, företrädesvis bland ungdom inom ramen för marinarkeologisk verksamhet."

Som ett led i denna strävan hälsar vi alla intresserade välkomna i Sällskapet. Det första mer påtagliga resultatet av vår verksamhet hoppas vi att informationsbladet "Meddelanden från Marinarkeologiska Sällskapet" skall bli. Avsikten med "Meddelanden" är att i enkel, informativ form kort redogöra för verksamheter av intresse för medlemmarna. Pågående och nyligen avslutade undersökningar, kursutbud, nyutkommen litteraturetc är tänkbara ämnen att presentera.

"Meddelanden" är från och med 1979 tänkt att utkomma med minst 4 nummer per år. Innevarande år får inkommande material bestämma omfång och utgivningstider.

INSTRUKTION FÖR SKRIBENTER

Oavsett om Du är eller tänker bli medlem i Marinarkeologiska Sällskapet är Du välkommen att skriva i "Meddelanden". Vi avser åtminstone till att börja med att trycka bidragen som de är. Använd därför maskin med gott färgband. Illustrationer är mycket tacksamma, t ex skisser, teckningar och uppmättningsplaner. Däremot är foton i detta stadium ur tryckeriteknisk synpunkt mindre lämpliga. Prenumeration på "Meddelanden" sker genom medlemskap i Sällskapet.

Ditt bidrag skickar Du enklast till Din närmaste lokalredaktör eller direkt till huvudredaktören. Namn och adressförteckning återfinns nedan.

SÄLLSKAPETS STYRELSE OCH REDAKTÖRER

Vid ordinarie årsmöte 1978 valdes följande personer att utgöra styrelse i Marinarkeologiska Sällskapet:

Ordförande	Erik Enström	Vapengatan 3 126 52 Hägersten
Sekreterare	Magnus Jacobsson	Mörbydalen 8 182 32 Danderyd
Kassör	Elisabeth Brynja	Klara Västra Kyrkogata 18 B 111 21 Stockholm
Ledamöter	Gösta Borling	Järfälla
	Kjell-Ove Matsson	Västerås
	Bengt Ståhl	Västerås
Suppleanter	Mikael Krafft	Saltsjöbaden
	Lili-Ann Rundblad	Trångsund
	Christer Westerdahl	Stocksund

Huvudredaktör för "Meddelanden" är Christer Westerdahl

c/o Västerbottens museum

Gammlia

902 44 UMEÅ

Som lokalredaktörer tjänstgör tills vidare för Norra distriktet Christer Westerdahl samt för Östra distriktet Erik Enström. Om Du själv skulle vilja ställa upp som lokalredaktör för något område så skriv några rader till Christer. Vi ser gärna att vi får bevakare i våra nordiska grannländer.

MEDLEMSKAP I MARINARKEOLOGISKA SÄLLSKAPET

Medlemskap erhåller Du enklast genom att använda bifogade inbetalningskort. Årsavgiften bestämdes av årsmötet till 30 kronor, junioravgift 5 kronor för medlemmar ej fyllda 18 år. Avgiften är i första hand avsedd för tryckeri och portokostnader. Sällskapets postgironr är 26 99 80 - 9.

KORT RAPPORT FRÅN ÖSTRA DISTRIKTET av Erik Enström

Under sommaren har arbetet vid skeppsvraket "Ringaren" (arbetsnamn) beläget vid Skeppsholmen, Flatvarp, Loftahammar sn. Småland, fortsatt. Undersökningsledare är Nils Svenwall, Stockholm. Arbetet är en direkt fortsättning på tidigare arbeten under 1975. Fartygslämningen har av Svenwall daterats till tidigt 1500-tal vilket placerar den i ett mycket intressant skede ur många synpunkter. Inte minst skeppsteknologiskt. Vi hoppas få återkomma med en intressant rapport i nästa nummer.

Vid Stockholms Universitet, Arkeologiska institutionen har under våren -78 framlagts tre uppsatser med marinarkeologisk ämnesinriktning. Dessa är Nils Svenwall: Ringaren, ett marinarkeologiskt forskningsobjekt.
Björn Varenius: Bulverksbåten
Christer Westerdahl: Marinarkeologisk inventering med utgångspunkt från ett norrländskt exempel.
Handledare var Carl-Olof Cederlund i samtliga tre uppsatser.

NÅGOT OM LÄGET LÄNGS NORRLANDSKUSTEN av Christer Westerdahl

Norrländskusten har i det här sammanhanget uppfattats som kusten norr om inloppet till Stockholms skärgård och norr om den gamla internationella leden Arholma-Åland(-Finland). Som synes rör det sig om ett enormt område, i själva verket ungefär halva Sveriges fastlandskust. Det inrymmer också vitt skilda historiska och naturliga förutsättningar, som även kan motivera underavdelningar i ganska stor utsträckning. Vad kusten beträffar kan den norr och söder om Höga Kusten i framförallt Ångermanland (Medelpad, södra Västerbotten) med få undantag betecknas som låg och stenig. Först vid Höga Kusten möter dramatisk klippkust och hållar. Detta har betydelse för skeppsarkeologin genom att de låga kusterna har större förutsättningar att

bryta sönder och förstöra vraken. En mindre uppmärksammar marint arkeologisk bit gäller inlandet, bl a trafiken på sjöar och älvar, med i första hand båtvrak och laster. Här liksom på andra håll har konstruktionerna under vatten och inlandets marina lämningar kommit i skymundan vilket är synd. En del sportdykare är dock intresserade att ändra på detta förhållande. En marin arkeologisk huvudsak har sedan åtskilliga år varit hamnarna, speciellt de medeltida (Drakön, Kyrkesviken, Jungfruhamnen). Här om kan man bl a läsa i symposiehandlingar från Umeå 1972, Hudiksvall 1974 och Luleå 1976, vid vilka möten även många norrlandsdykare deltog. De undersökningarna har bedrivits på land i huvudsak. Norrlandskustens betydande sjöfart och varvsnäring är en jämförelsevis ny "upptäckt" och forskning pågår (c 1750-1900). Självt har jag sedan 1975 utfört en inventering av äldre lämningar utefter hela sträckan och kunnat registrera omkring tretusen objekt av skilda slag, mest vrak/förlisningar, hamnar och varvsplatser. Materialet bildar nu utgångspunkt för insatser av sportdykare och museer gemensamt. Som spindeln i nätet fungerar undertecknad, i framtiden troligen baserad i Umeå. I samarbete med bl a Sjöhistoriska har vi nu haft 4-5 kurser i marin arkeologi för dykare och andra intresserade (totalt mellan 100 och 150 dykare) och intresset verkar vara på topp. Flera kurser och cirklar är att vänta. Piggast bland museerna är Skellefteå museum som redan -76 på eget initiativ i samband med min inventering ordnade en kurs för dykarna i stan. Vid denna tidpunkt kunde även ett övningsvrak lokaliseras, norska barken "Nordkapp" från slutet av förra seklet. En fotoplan hade följt redan tidigare av skonerten "Ellida" c 1850. Tidigare försök till uppmätningar har gjorts. Ett gott jobb är L Hellströms m fl vedslup vid Gäddvik (Luleå) från c 1875, utfört 1969. Sökningarna har emellertid upptagit största tiden, både före och efter inventeringen, i mindre skala av t ex Haparanda SDK, i större skala av t ex Isbjörnarna (Umeå), Polar (Luleå), Lagun (Sundsvall), Gävlegrodorna och Örnsköldsviksdykare.

Även om det äldsta kustvraket är från slutet av medeltiden (Lövånger) och det med säkerhet finns flera av samma ålder och minst ett dussintal vrak/förlisningar är kända från 1600-talet ligger m a o uppmättnings- och dokumentationsjobben ännu i sin linda. Det kommer att krävas många år av arbete för att arbetet skall köra igång över hela linjen och intresset vidmakthållas. Det krävs trots allt mer än sedvanlig entusiasm att falla i trance över gamla svåröverskådliga brädhögar i stället för mera välkända och eggande silhuetterna av färskare skrov. Och dessutom att lägga ned ett rejält tålamodsprövande jobb på själva dokumentationen. Vi är ännu bara i början.